

AYLIK BÜLTEN

Stratejik Görünüm

Sayı 5

Ocak 2024

Küresel Jeopolitik Görünüm: Ateş ve Ateşkes Arasında İsrail-Hamas Çatışmaları

GEÇİCİ ATEŞKES VE SÜREKLİ ATEŞ SARMALI

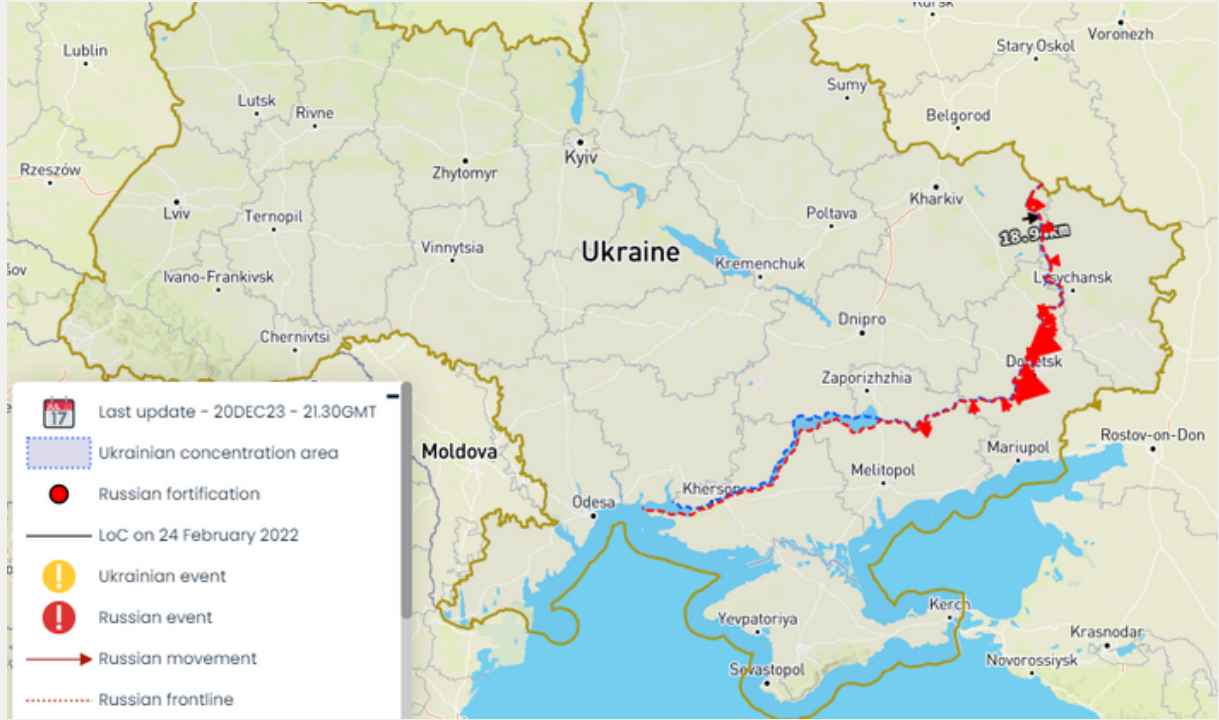
Aralık ayında İsrail-Hamas meselesi, ateşkes ve sürekli ateş şeklinde ilerledi. Yakın dönemde İsrail ordusu Filistinli sivillerin bulunduğu El-Magazi, Nuseyrat ve Bureyc mülteci kamplarına hava saldırısı düzenledi. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu bir kez daha "Savaş Hamas yok edilinceye kadar devam edecek" ifadeleriyle, çatışmaların sivil hassasiyeti göz ardı edilerek devam edeceğinin işaretlerini verdi. Buna karşılık İsrail ordusu ise bombardımanda ölen beş İsrailli rehinenin cansız bedenine ulaşıldığını duyurdu.

İsrail'in hem mülteci kamplarında kalanlara tahliye çağrısında bulunarak sivillerden Deyr El Belah kentine gitmelerini istemesi, hem de İsrail Ordu Sözcüsünün, Han Yunus'u kontrol altına almak için kara operasyonlarının genişletileceğini duyurması, Filistinsizleştirme stratejisini bir kez daha gözler önüne serdi. Söz konusu süreç devam ederken bölge ülkelerinden Mısır, yeni bir ateşkes için girişimlere başladı. Times of Israel gazetesinin haberine göre Mısır, Hamas ile İsrail arasında "üç aşamalı ateşkes" teklifinde bulundu. Buna göre ilk aşamada üç veya dört haftaya kadar uzatılabilecek şekilde iki haftalık ateşkesin öngörüldüğü, bu aşamada kadınlar, çocuklar, yaşlı erkekler ve hastalar olmak üzere 40 İsrailli esirin serbest bırakılmasının planlandığı ifade edildi. Böylelikle İsrail'in alıkoyduğu 120 Filistinliyi serbest bırakması, söz konusu süre boyunca "ateşkes sağlanması" ve "İsrail tanklarının Gazze'den çekilerek insani yardımların bölgeye ulaştırılmasının" hedeflendiği düşünülüyor.

İkinci aşamada, Filistinli gruplar arasında görüşmeler sağlanarak, "Batı Şeria ve Gazze'de teknokratik bir hükümetin kurulmasının" ele alınacağı öne sürüldü. Üçüncü ve son aşamanın ise "kapsamlı bir ateşkesin" sağlanmasının ardından, Gazze'deki İsrailli esirlerin tamamının salıverilmesi, buna karşılık sayısı daha sonra belirlenecek şekilde Filistinli esirlerin de serbest bırakılmasını içerdiği belirtildi. Ancak İsrail'in Gazze'deki BM Okullarına yönelik saldırıları, ateşkesin hayata geçse bile kısa sürede geçerliliğini yitireceğini ortaya koymaktadır.

Cenevre merkezli Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü (Euro-Med), yaptığı yazılı açıklamada, İsrail güçlerinin okullarda işlediği suçlara ilişkin bilgi verdi. Açıklamada, İsrail güçlerinin, çoğunluğu Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansına (UNRWA) ait ve BM logosu bulunan barınma merkezlerini savaşın başladığı ilk günden beri hedef haline getirdiği kaydedildi. Okullarda sivillere yönelik fiziki tasfiye, alıkoyma, taciz ve korkutma dahil ciddi ihlaller işlendiği ifade edilen açıklamada, yakın dönemde İsrail askerlerinin, Cibaliya'da Er-Rafii Okulu'nu bastığı ve 15 yaş ve üstündeki erkekleri soyunmaya zorlayıp bilinmeyen bir yere götürdüğü, kadınları da zorla dışarı çıkarıp ateş açtığı belirtildi.

İLERLEME VE GERİ ÇEKİLME EKSENİNDE UKRAYNA SATHI

Aralık ayında Ukrayna'da, stratejik değişiklikler bir yana, operasyonel bir değişiklik dahi yaşanmadı. Ancak Ruslar, ağırlık merkezlerinin bulunduğu Donetsk Oblastı'nda taktiksel kazanımlar elde etmeye devam etti ve Ukrayna tüm cephede savunmada kaldı. Ruslar Kharkiv Oblastı'nda Ukrayna'nın sivil altyapısına ve yerleşim bölgelerine yönelik topçu saldırılarını sürdürdü. Sınır ötesi sızma operasyonları da devam etti.

Rusların Kupynansk'a ulaşma girişimleri yakın dönemde devam etti ancak teyit edilmiş bir toprak kazanımı sağlanamadı. Ruslar Spirne yakınlarındaki Ukrayna mevzilerine saldırmaya devam ederek bir başka ilerleme ekseninin açıldığını teyit etti. Özellikle; Bakhmut, Avdiivka ve Mariinka yakınlarındaki saldırılarda toprak kazanımları sağlandı. Ayrıca Rusya, Robotyne'nin güneyindeki bazı arazileri ele geçirdi. Bunun dışında güney yönünde başka bir değişiklik olmadı. Ukrayna'nın duruşu çoğunlukla savunmaya yönelik ilerledi çünkü kara saldırıları yapma kabiliyetleri sınırlı bir görünüm izlenimi verdi.

Ukraynalılar Dnipro'nun sol yakasındaki varlıklarını sürdürdüler ancak bu muhtemelen çok sınırlı. Ukraynalılar burada da Rus ISR kabiliyeti, topçu ve hava saldırıları nedeniyle ilerleme kaydedemiyor. Kherson Oblastı'nda üç Rus Su-34'ünün vurulduğunun bildirilmesi Rusları hava hareketlerinin kapsamını sınırlamaya zorlayabilir. Geçen haftalarda Ruslar neredeyse her gün kamikaze insansız hava araçları kullandı ancak Ukraynalılar gelen araçların %90'ından fazlasını düşürdüklerini iddia etti. Böylelikle Rus füze saldırıları sınırlı kaldı.

Söz konusu süreç ve gelişmelere göre Rusların mevcut saldırı temposunu önümüzdeki aylarda da sürdürebileceğini değerlendirmemize rağmen, bu güç üstünlüğünün operasyonel atılım bir yana taktiksel bir atılıma dönüştüğünü henüz görmedik. Aynı şekilde, Rusların ilerlemeyi kolaylaştırmak için cephenin bir bölümüne önemli kuvvetler yığdığına dair herhangi bir rapor da görmedik. Ukraynalıların tüm cephe boyunca tahkimat geliştirmeleri ve ISR kabiliyetlerini sürdürmeleri nedeniyle Moskova'nın zaman geçtikçe hızlı bir hamle yapması giderek zorlaşacak gibi görünüyor. Bu nedenle Rusların yüksek maliyetlerle yavaş ilerlemeye devam etmesini bekliyoruz.

AVRUPA BİRLİĞİ, İNGİLTERE VE FRANSA

Göç, uzun zamandır güncel ajandalardaki yerini ve önemini koruyan bir olgu. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi Aralık ayında da göç konusu sıkça konuşuldu. Ülke sınırlarındaki kontrollerini yeniden elde etmek ve serbest dolaşıma son verilmesini isteyen İngiltere, 2016 yılında Brexit ile birlikte Avrupa Birliği'nden resmen ayrılmıştı. Fakat Avrupa Birliği'nden ayrılmak İngiltere'nin göçmen sorununa net bir çözüm olmadı.

2016 yılından itibaren yönetimde bulunan muhafazakâr hükümetler ilk önceleri göçü yıllık 100.000 kişi sınırı altında tutma sözü vermişlerdi. Fakat 2022 yılı itibariyle bu sayı Ukrayna ve Hong Kong'tan gelen sığınmacılara verilen vizelerle birlikte 745.000'e ulaştı. Nisan 2022'de dönemin başbakanı Boris Johnson tarafından Ruanda adı verilen bir yasa tasarısı kabul edildi. Ruanda planı, göçmenlerin Kanal boyunca yaptıkları yaklaşık 32 kilometrelik yolculuktan caydırmak için tasarlandı. Planın içeriğine göre 1 Ocak 2022'den sonra İngiltere'ye yasa dışı yolları kullanarak gelen herkes ülkenin 6.400 km uzağında bulunan Ruanda'ya gönderilmekle karşı karşıya kalacaktı.

Fakat plan doğrultusunda ayarlanan Haziran 2022'deki ilk yurt dışı uçuşu Avrupalı hakimlerin engeline takıldı. Geçtiğimiz ay Yüksek Mahkeme göçmenlerin can güvenliklerini gerekçe göstererek planın yasa dışı olduğu yönündeki kararı oybirliği ile onadı. Sınır dışı işlemleri gerçekleştirilmesine rağmen İngiltere, Ruanda'ya 240 milyon poundluk bir ödemeyi gerçekleştirmiş oldu. Şu anki Başbakan Rishi Sunak, planı uygulamakta kararlı. Bu doğrultuda Yüksek Mahkeme'nin gündeme getirmiş olduğu sorunların çözümlerini içeren yeni bir anlaşma imzaladı. Sunak'ın acil durum mevzuatına göre Ruanda'nın güvenli bir ülke olduğu doğrulandı. Bakanların da onaylaması halinde Ruanda'ya yapılacak uçuşların gelecek yılın ilk döneminde başlaması bekleniyor.

Fransa ise son birkaç haftadır mecliste bulunan 'göç' tartışmalarıyla gündemde. Senato'nun onayıyla birlikte göç yasalarının sertleştirilmesi, beraberinde istifa getirdi. Fransa Sağlık Bakanı "kişisel olarak savunabileceğim bir yasa değil" açıklamasıyla görevinden ayrıldı. Resmî gazetenin yayımlanmasıyla birlikte yasa kesinlik kazanacak. Yasaya göre ülkede yaşayan yabancılara sağlanan kira desteği ve aile yardımları çalışma şartlarına bağlanacak. Çalışan yabancılar Fransa'ya geldikten 3 ay sonra, çalışmayanlar ise 5 yıl sonra kira desteği alabilecek. Aynı şekilde bir meslek sahibi olan yabancılar geldikten 30 ay sonra, herhangi bir meslek sahibi olmayanlar ise 5 yıl sonra aile yardımına erişebilecek. Yayımlanması beklenen yasaya göre güvenlik güçlerine karşı suç işleyen çiftte vatandaşlar, Fransız vatandaşlığından çıkarılabilecek.

Ülkede işçi açığı bulunan meslek gruplarında özel oturum kartı verilmesini öngören yasa, göç kotaları oluşturmayı da kapsıyor. Fransa'da doğan yabancı ailelerin çocukları, Fransız vatandaşlığını 16-18 yaşları arasında talep edebilmekle birlikte, daha önce suç kayıtlarının da bulunmuyor olması şartlar arasında olacak. Evlilik yapabilmek için gerekli koşulları zorlaştıran yasa kapsamında, eğitim için Fransa'ya gelecek yabancı öğrencilerden de depozito alınması planlanıyor.

Avrupa Parlamentosu ve AB hükümetlerinin temsilcileri, gelecek yıl yürürlüğe girmesi beklenen Yeni Göç ve İltica Paktı olarak adlandırılan AB yasaları üzerinde anlaşmaya vardı. Anlaşmaya göre her AB ülkesine, ortak göç sisteminde barındırması beklenen yıllık 30 bin kişiden bir pay verilecek. Bu pay, ülkenin milli geliri ve nüfusunun büyüklüğü, deniz kurtarma operasyonları da dahil olmak üzere düzensiz sınır geçişlerinin sayısı gibi kriterlere göre hesaplanacak.

Sığınmacı kabul etmeyen ülkeler diğer bir alternatif olarak göçmen alan ülkelere kişi başına yılda en az 20 bin euro nakit, ekipman ya da profesyonel yardım yollayacak. 2024'ten itibaren uygulanmaya başlayacak olan anlaşmanın tam anlamıyla yürürlüğe girmesinin iki yılı bulabileceği belirtiliyor.

Küresel Ekonomik Görünüm: ABD ve Avrupa

ABD: ABD Merkez Bankası (FED), 12 Aralık 2023 tarihinde gerçekleşen toplantısında, beklentiler dahilinde politika faizini yüzde 5,25-5,50 aralığında sabit bıraktı. Fakat yine de politika faizi 22 yılın en yüksek seviyesinde kalmaya devam ediyor. Federal Açık Piyasa Komitesi (FOMC) üyelerinin çoğu açıklanan projeksiyonlarda 2024 yılı için üç faiz indirimini öngördü. FED Başkanı Powell faiz kararı sonrası yaptığı konuşmada, FOMC katılımcılarının daha fazla faiz artırımını olasılığını masadan kaldırmak istemediğini belirtirken, "Faizleri indirmek için ne zamanın uygun olacağı sorusu bugün gündeme geldi" dedi. FED'in kritik faiz kararı ve mesajları sonrası piyasalar hareketlendi. Piyasalarda, FED'in 2024'te 100 baz puandan fazla faiz indirimine gideceği fiyatlanırken; Mayıs ayında faiz indirimine gitmesi olasılığını yüzde 90 olarak fiyatlıyor.

FED açıklamaları sonrası, küresel borsa endeksleri yükseldi. Ons altın, FED kararı sonrası yüzde 2'ye yakın yükselerek yeniden 2000 doları aştı ve 8 Aralık'tan bu yana ilk kez 2017 dolara kadar çıktı. Sarı maden, saat 23.14 itibarıyla yüzde 1,84 artışla 2015 dolar seviyesinden işlem gördü. Dolar endeksi, hızlı gerileyerek 103 seviyesinin altına sarktı. Şu sıralarda ise, yüzde 0,97 kayıpla 102,86 seviyesinde bulunuyor. ABD 2 yıllık tahvil faizi 19,6 baz puan düşerek yüzde 4,53 ile Haziran ortasından bu yana görülen en düşük seviyeye indi. ABD 10 yıllık tahvil faizi ise, 12,5 baz puan düşerek yüzde 4,08 ile Ağustos ayından bu yana görülen en düşük seviyeye geriledi. Euro/dolar paritesi ise, 1,0896 seviyesine kadar yükseldi. Dolar/TL, yatay negatif seyrederken; gram altın, ons altındaki yükselişin etkisiyle 1881 liraya kadar tırmandı.

Kaynak: <https://www.bloomberg.com>

Avrupa: Avrupa Merkez Bankası (ECB), yılın son toplantısında faizde değişikliğe gitmedi. ECB, beklentilere paralel politika faizini yüzde 4,5'te, mevduat faizini yüzde 4'te sabit tuttu. Böylece 2023'teki son toplantısında art arda ikinci kez 3 temel politika faizi sabit tutulurken faiz oranları euro tarihindeki en yüksek seviyede kalmaya devam etti. ECB, Temmuz 2022'den bu yana art arda 10 toplantıda faiz oranlarını toplamda 450 baz puan artırmıştı.

Geçmiş faiz artışlarının ekonomiye güçlü bir şekilde yansımaya devam ettiğinin belirtildiği açıklamada, "Sıkılaştıran finansman koşulları talebi azaltmakta ve bu da enflasyonu aşağı çekmeye yardımcı olmaktadır." ifadeleri kullanıldı. Açıklamada, ECB Yönetim Konseyi'nin enflasyonun yüzde 2'lik orta vadeli hedefine yönelik kararlılığı anımsatılarak, konseyin gelecekteki kararlarının, politika faizlerinin gerektiği kadar kısıtlayıcı seviyelerde olmasını sağlayacağı vurgulandı.

Kısa vadede ekonomik büyümenin bastırılmış olmaya devam etmesinin beklendiğinin aktarıldığı açıklamada, "Faiz oranları para politikası duruşunu belirlemede ana araç olacak." ifadesi yer aldı. İleriye dönük faiz oranı görünümüne ilişkin ifadeleri değiştirmeyen ECB, faiz oranları yeterince uzun bir süre mevcut seviyelerde kalırsa enflasyon oranı yüzde 2 hedefine yaklaşacağını vurguladı. ECB ayrıca Pandemi Acil Durum Varlık Alım Programı (PEPP) portföyünü yılın ikinci yarısında aylık ortalama 7.5 milyar euro düşürmeyi planladığını açıkladı.

Kaynak: <https://www.reuters.com/markets/europe/>

KÜRESEL ÇEVRE GÜNDEMİ VE COP28

Aralık ayı çevre gündemini bu yıl Dubai'de 30 Kasım 13 Aralık tarihleri arasında 28.'si gerçekleştirilen Taraflar Konferansı (COP28)'na ayırdık. BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine taraf devletlerin toplantıları ile sözleşmeye ek olan Kyoto protokolü ve Paris Anlaşmalarının taraflar toplantıları da birlikte gerçekleştirildi. COP28 toplantılarında her üç uluslararası anlaşma kapsamında da kararlar alındı.

COP28'in gündeminde düzenli sözleşme konularına ek olarak Küresel Durum Değerlendirmesi, Kayıp Zarar Fonu geçiş komitesi çalışmaları, finansman konusu, Paris Anlaşması ile küresel sera gazı salımlarına ek olarak oluşturulan küresel adaptasyon amacına ilişkin atılacak adımlar oluşturmaktaydı. Zirve boyunca haberlerde ve Zirveye yönelik eleştirilerde enerji konusu hep gündemdeki yeri korudu.

Bu seneki Konferansta kayıp zarar fonu ile kararlar hem COP28 hem de Paris Anlaşması taraflar toplantılarında kabul edildi. Ancak çokça konuşulan Küresel Durum Değerlendirmesi kararı Paris Anlaşması taraflar toplantısında alındı. Küresel Durum Değerlendirmesinde Paris Anlaşmasının hızlandırılmasına süreçlerine ilişkin olarak devletlerin Ulusal Katkı Beyanlarının değerlendirilmesi, bu beyanların yenilenmesi ve izlenmesi süreçlerine ilişkin gelişmeler görüldü. Ancak mevcut Beyanlara bakıldığında sera gazı emisyonlarının azaltılması ve küresel ısınmasının 1.5OC'de durdurulması hedefi korunurken, bu konuda Ulusal Katkı Beyanları açısından kararlı bir iradenin olduğu söylenemez.

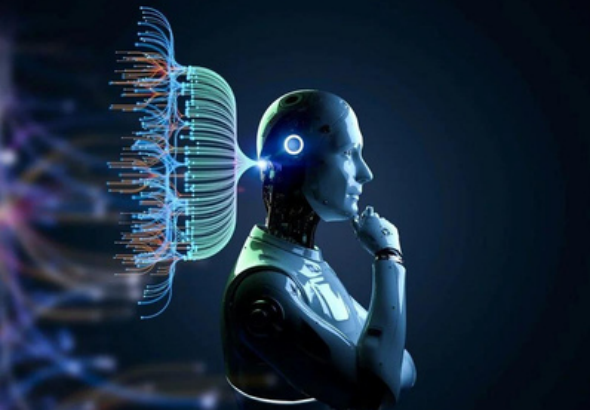
Konferans çıktılarından beklentiler fosil yakıtlardan çıkış tabirinin çıktılarda yer alması iken enerji geçişi gibi daha belirsiz tabirler yer aldı. Bu kapsamda iklim değişikliği mücadelesini olumsuz etkileyecek olan nükleer enerji ile karbon yakalama ve depolama seçeneklerinin çıktılarda yer aldığı da görülüyor. Hem pahalı hem de çevreye zarar verecek bu teknolojilerin geçiş süreci aracı olarak gösterilmesinin olumsuz sonuçlar yaratacağının aşikar olduğu değerlendirilebilir.

Konferans kapsamında alınmış olan yenilenebilir enerji kapasitesinin üç katına çıkartılması, enerji verimliliğinin 2 katına çıkartılması, karbondioksit dışında kalan metan gibi gazların emisyonlarının azaltılması kararları önemli olarak değerlendirilebilecekken metnin bağlayıcı olmaması bu konudaki gelişmeleri devletlerin istekliliğine bırakmaktadır.

Bu kapsamda değerlendirdiğimizde beklentilerin yüksek olduğu COP28'in özellikle fosil yakıtlardan çıkış konusunda beklenen çıktıları vermediği, aksine iklim mücadelesi sürecini uzatacak geçiş dönemi yakıtı tanımlamaları ile sorunun çözümünü zorlaştırdığı söylenebilir. Konferansa başkanlık eden ülkeler ile daha bağlayıcı önlemlerin alınması ile ekonomik çıkarları sekteye uğrayacak devletlerin yoğun çabalarının başarılı olduğunu ön görebiliriz. Her geçen yıl iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinin daha da çok hissedildiği Dünyamızda bizlerin farkındalığı ve büyük şirketlerin lobi faaliyetleri ile olan mücadelemiz bu seyri tersine çevirebilecek belki de tek şey.

COP 28 ile ilgili olarak Prof. Dr. Semra CERİT MAZLUM ile yaptığımız söyleşiyi dinlemek için: <https://www.youtube.com/watch?v=7uXPj-lbUQA&t=4944s>

SİYASİ ARENADA YAPAY ZEKA

Yapay zekâ gün geçtikte hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldi. Geçtiğimiz ay yapay zekâ haber ve örneklerine özellikle siyasi alanda oldukça fazla rastlanıldı.

Brezilya, yapay zekâ tarafından yazılıp tasarlanan bir metnin yasalaştığı ilk ülke oldu. Ülkenin güney bölgesinde yer alan Porto Alegre kentinde çalıntı su sayaçlarının yenilenme masraflarına dair oluşturulan tasarı, 36 üyeli belediye meclisinde kabul edilerek yürürlüğe girdi. Yasa, içeriği ile değil, yapay zekâ tarafından yazılmasıyla gündem oldu. Metnin tasarlanması aşamalarında bulunan Meclis üyesi Ramiro Rosario'ya göre yasa metninin hazırlanması yapay zekâ sayesinde sadece on beş saniye sürmüştü ve böylelikle üç günlük zaman kaybının önüne geçilmiştir.

Yapay zekanın siyasette kullanımı örneğine sadece Brezilya'da değil, Pakistan'da da rastladık. Pakistan'ın eski başbakanı İmran Khan, hapisanede hüküm giymesini, katılacağı seçime engel görmüyor. Khan'ın ekibi, yapay zekânın ses klonlama teknolojisini kullanarak hazırlanan dört dakikalık propaganda videosunu sosyal medya platformu X'te yayınladı.

Özellikle arşiv görüntülerinin de bulunduğu, sentetik ses motorları kullanılarak hazırlanan beş saatlik bir miting de YouTube'da 500 bin kişi tarafından izlendi.

Siyasi propaganda aracı olarak yapay zekanın kullanılmasına bir diğer örnek olarak ABD verilebilir. Demokrat Partili Shamaine Daniels seçim yarışında yeni bir yöntem kullanıyor: Ashley.

Ashley, yapay zekayla geliştirilen ilk kampanya çalışanı olacak. OpenAI'nin geliştirdiği Ashley, seçmenlerle sonsuz sayıda birebir telefon görüşmeleri yapma kapasitesine sahip olarak geliştirildi. Ashley, hafta sonunda Pennsylvania eyaletinde Demokrat Partili aday Shamaine Daniels adına binlerce seçmene telefon açtı.

Tıpkı deneyimli bir siyasi kampanya gönüllüsü gibi seçmen profillerini analiz ederek telefon görüşmelerini buna göre çerçeveselendiren Ashley, insandan farklı olarak, hep zamanında işinin başında oluyor ve telefon yüzüne kapatıldığında kendini reddedilmiş hissetmiyor.

Dünyada bunlar yaşanırken, Vatikan'dan da yapay zekâ konusundaki yeni açıklamalar gecikmedi. Papa Francis, yapay zekayı kontrol altına almak ve yasal olarak bağlayıcı bir mekanizmaya oturtmak amacıyla anlaşma yapılması çağrısında bulunarak yapay zekayı "insan varlığını tehdit eden teknolojik diktatörlük" olarak adlandırdı.

Papa, insanlığa hizmet eden teknolojik ve bilimsel ilerlemeyi elbette ki takdir ettiğini ancak özellikle yapay zekâ adı verilen bu ilerlemenin endişe verici ve hatta "belki de geleceğimizin en yüksek riskli kumarı" olduğunu söyledi.

Bölgesel ve Küresel Toplumsal Cinsiyet Görünümü: Futbolda Patriarşi Son Buluyor

Rebecca Welch, İngiltere'de 23 Aralık'ta oynanan Fulham-Burnley maçını yöneterek tarihe geçti. Welch, Premier Lig'de düdük çalan ilk kadın hakem oldu. Welch, Cumartesi günü Fulham'ın Craven Cottage'da Burnley ile oynadığı maçta görev aldı. Ulusal Sağlık Hizmetleri'nde (NHS) çalışan Welch, 2010 yılında işiyle birlikte hakemlik yapmaya başladı ve 2019 yılında tam zamanlı hakem oldu. 40 yaşındaki Welch, hakemlik kariyerinde bu yıl, İngiltere Premier Lig'in altındaki lig olan Championship'te maç yöneten ilk kadın hakem olmuştu.

Rebecca Welch 2023 yılı sonlarında İngiltere'nin en üst liginde maç yöneten ilk kadın hakem olmasına karşın Türkiye'nin en üst liginde kadın hakem tarafından yönetilen maç 1999 yılında Sakaryaspor-Ankaragücü arasında oynandı. Türkiye profesyonel 1, 2 ve 3. liginde futbol maçı yöneten ilk kadın hakem olan Lale Orta, 1995 yılında, Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) tarafından 27 ülkeden seçilmiş 54 kadın hakem arasına girerek dünyadaki ilk FIFA kokartlı kadın hakemlerden birisi oldu. Hakemliği bırakana kadar 60 uluslararası maç yönetti.

2000 yılında "Dünyada ve Türkiye'de Futbol Organizasyonları üzerine Analitik Bir Yaklaşım" başlıklı tezi ile doktor unvanı aldı ve böylece Türkiye'de futbol hakkında doktora tezi yazan ilk akademisyen kadın oldu. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından kadınların spora katılması konusunda öncü rol üstlenen kişi ve kurumlara verilen "Kadın ve Spor 2002 -Avrupa Kıtası Büyük Ödülü"ne değer görüldü.

2003 yılında, UEFA tarafından Avrupa kıtasındaki en iyi 17 hakemden biri olarak seçildi. 21 Mayıs 2005 tarihinde Almanya'nın Postdam kentinde Djugarden ve Alvsjö takımları arasında oynanan UEFA Kupası Kadınlar Final Maçını yönetti. İsmi, Küçükçekmece Stadı'nda hakem odasına verilmiştir. Ayrıca Lale Orta 2023 yılında kısa süre de olsa Türkiye Merkez Hakem Kurulu Başkanı olarak görev yapmıştı.

2022 Erkekler Dünya Kupası'nda Meksika-Polonya maçında dördüncü hakem olarak görev yapan Fransız Stephanie Frappart, aynı turnuvadaki Kosta Rika-Almanya karşılaşmasını yöneten ilk kadın hakem olarak Dünya Kupası tarihinde yer aldı.

Böylelikle Siyaset gibi patriarşik bir temelde kurulan ve yakın döneme kadar erkek egemenliğinde görülen Futbolun, kadın hakemlerin ve kadın futbolcuların ön planda olmaya başladığı bir sürece evrildiğini görüyoruz.

Bkz: <https://www.bbc.com>

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1623

Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27 35-1647

Sinem KARATAŞ ARI, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1648

BU SAYIYA KATKI SUNANLAR

Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU, Küresel Ekonomik Görünüm: ABD ve Avrupa

Samiyeye Yüksel, Uluslararası İlişkiler Lisans Öğrencisi, Avrupa'da Göçmen Problematikliği - Yapay Zeka Pratikleri

ADRES:

Türkoba Mahallesi Erguvan Sokak No:26 / K 34537

Tepekent – Büyükçekmece

İstanbul-Türkiye

arelusam@arel.edu.tr

arelusam01@gmail.com